

Inkluzivní vzdělávání – cesta k sociální kohezi

PhDr. Pavla Doležalová
ŘO prevence, speciálního vzdělávání a
institucionální výchovy MŠMT

Možnosti inkluze

- ▶ Inkluzivní vzdělávání v EU je nutnou podmínkou pro vytváření sociální koheze v souvislosti s demokratickými principy, dodržováním lidských práv a v boji proti terorismu.
- ▶ Inkluze je jádro prevence sociálního vyloučení.

Možnosti inkluze

- Svět je rozdělen nábožensky, politicky, kulturně. Dále přetrvává rozdělování na „normální“ lidi a lidi s hendikepy. Inklusivní přístup a vzdělávání je flexibilní cesta k sjednocování a rozvoji humanity, morálky a vede k sociálnímu smíru ve světě.
- Prosazování inkluzivního vzdělávání je mimořádně obtížné, protože se jedná se o vytváření nového paradigmatu – všichni mají mít přístup ke kvalitnímu vzdělávání bez ohledu na okolnosti, které nemohou ovlivnit (rasový nebo etnický původ, socioekonomické zázemí, pohlaví aj.).

Terminologie

- ▶ **Pojem inclusion** – převzat z a.j. – „začlenění, zahrnutí“ – v kontextu vzdělávání se začal objevovat v 90 letech 20.století.
- ▶ **Inkluzivní vzdělávání**– vzděl. rozvíjející kulturu školy směrem k sociální koherenci.
- ▶ **Inkluzivní pedagogika** –prosazuje otevřenou, individualizovanou a orientovanou na individuál. schopnosti dítěte. Zohledňuje specifické vzděl. potřeby žáků v heterogeních skup. Jako didakticko–metodické východisko prosazuje vnitřní diferenciaci, individualizaci vyučování, otevřenost vyučování, orientaci na obec a komunitu.

Terminologie

- ▶ **Inkluze**
– je charakteristikou takové společnosti a kultury, na jejímž životě participují všichni bez rozdílů.
- ▶ **Inkluzivní škola**
– vyuč. v heterogenních tř., žákovská heterogenita je dána různým st. podpůrných opatření, aktuální úrovní jejich vývoje, výchozí situací v procesu učení, rozdílnou řečí, národností, náboženstvím, kulturou aj.
- ▶ **Integrace**
– je mezinárodní směr prosazující práva člověka na rovnocennou a rovnoprávnou účast na společné nevyklučující kultuře.
- ▶ **Antropologický model integrace**
– zaměřena na respekt k jedinečnosti, respektující identitu, zdůrazňující vzájemnou interakci, výchovu a vzděl. Optimálně reaguje na potřeby dítěte v co možná nejméně restriktivním prostředí.

Vývoj přístupů

- ▶ **Segregativní**– akcent na odlišnost, preference odděleného vzděl., ve specializovaných školách a ústavech.
- ▶ **Asimilační**– odlišnost je ignorována nebo korigována terapií, rehabilitací, s cílem splynutí jedince se společností.
- ▶ **Integrační**– odlišnost je akceptována, soužití rozdílných jedinců je vnímáno jako žádoucí– důležité je vytvořit podmínky vyrovnání příležitostí těm, kteří jsou odlišností znevýhodněni.
- ▶ **Inkluzivní**– pracuje s termínem různorodost, která je vnímána jako přínosná, obohacující jednotlivce, školu, společnost. (Hájková, 2005)

Inclusive education

- ▶ I **involvement** zapojení
- ▶ N **negotiation** vyjednávání
- ▶ C **caring** pečování
- ▶ L **learning** učení
- ▶ U **understanding** pochopení
- ▶ S **sharing** sdílení
- ▶ I **intelligence** vzdělanost
- ▶ V **victories** vítězství
- ▶ E **excitement** vzrušení
- ▶ E **expression** vyjádření
- ▶ D **determination** odhodlání
- ▶ U **uniqueness** jedinečnost
- ▶ C **cultural diversity** kulturní rozmanitost
- ▶ A **abilities** schopnosti
- ▶ T **teaching** výuka
- ▶ I **improvement** zlepšení
- ▶ O **optimism** optimismus
- ▶ N **nice people** příjemní lidé

Cíl inkluzivního vzdělávání

(Konference Madrid 2010 EU)

- Cílem je zvýšit participaci osob s hendikepy a osob ohrožených sociální exkluzí na primárním, sekundárním a vysokoškolském vzdělávání a celoživotním vzdělávání a vytvořit takové vzdělávací programy, které umožňují uplatnění dospělých na trhu práce a všech celospolečenských aktivit.

Důvody k inkluzivnímu pojetí vzdělávání

- ▶ **Humánní**– úcta k lidem, životu.
- ▶ **Právní**– nerespektování práv minorit může vést k rozporu se zákonem.
- ▶ **Pragmatické** –v kontextu s odlišností sami profitujeme, učíme se, získáváme informace, získáváme jiný pohled na svět, nové podněty.

(Bendl 2003)

- ▶ Důvody k odmítání odlišnosti– vědomé x nevědomé, problémy s vlastní identitou, potřeba nedotknutelnosti vlastní skup., předsudky, neznalost, strach z neznámého, nepochopitelného, cizího.

Zavádění inkluze do školy, komunity

- ▶ Inkluze funguje, pokud škola či komunita prosazuje společně sdílené hodnoty – **lidskou heterogenitu jako sociální normu**, je aktivní, otevřená okolí a učící se.
- ▶ Pedagog zavádějící inkluzi musí být úspěšný v řešení problémů, učící se (obeznámen s inkluzivním procesem učení), připravený na změny, musí umět zhodnotit vstupní podmínky, zdroje, možnosti zapojení kolegů, měl by být orientován na odborné partnerství s rodičem a na týmovou spolupráci v komunitě.

Základní principy podpory inkluzivního vzděl.

- **Participace** na inkluzivním vzdělávání v rámci komunity– obec, kraj a stát
- **Eliminace bariér**– podpořit celoživotní vzdělávání, dále je nutno podpořit elektronickou asistenci a podpůrné elektronické systémy a technologie, výrazně snižovat nezaměstnanost ohrožených osob s postižením aj.
- **Destigmatizace**– změna terminologie, odstranění stigmatizace osob (používáním v terminologie např. diagnóz, názvů– postižení, speciálního vzdělávání apod.), v souvislosti s dodržováním lidských práv, terminologie se musí sjednotit mezi jednotlivými státy.
- **Respektovat odlišnosti** – všichni pedagogové, nejenom speciální pedagogové, se musejí navzájem podporovat a dále se vzdělávat ve specifických metodách tak, aby bylo umožněno kvalitní vzdělávání všem dětem a dospělým i jejich rodinám.
- **Dostupnost a návaznost** – odborných služeb bez průtahů, za předpokladu sociálně kulturní senzitivity.
- **Variabilnost** –vzdělání, školy, metod...

Zdroje literatury

- ▶ Hájková, V., Strnadová, I. : Inkluzivní vzdělávání. Grada, 2010
- ▶ Vítková, M. a kol.: Integrativní speciální pedagogika. Paido, Brno, 1998
- ▶ Rezoluce Rady Evropy a ministrů školství z května 1990 týkající se Integrace dětí a mládeže s postižením do běžného systému vzdělávání – (Oficiální tisk C 162, 03/07 1990, str. 2–3, 1990)
- ▶ Dokument ze Salamanky – Deklarace ze Salamanky a akční rámec pro speciální vzdělávání, UNESCO, 1994)
- ▶ Rezoluce Rady Evropy k lidským právům osob se zdravotním postižením (Oficiální tisk C 17, 22/10/1996, str. 196, 1996)
- ▶ Rezoluce Parlamentu EU ke o komunikace mezi EK, EP, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem pro regiony – „Towards a barrier-free Europe for people with disabilities přijaté 4.3. 2001 (COM–C5–0632/2000, COS, 2001)
- ▶ Rezoluce Rady Evropy z května 2003 – Rovné příležitosti pro žáky a studenty s postižením ve vzdělávání a odborné přípravě (C 134, 07/06/2003, srov. 6–7, 2003).

Zahraniční zdroje

- The [Salamanca Statement](#)
- The [UNESCO Dakar Framework for Action Education for All: Meeting our Collective Commitments](#)
- The [Charter of Luxembourg](#)
- The [Madrid Declaration](#)
- The [United Nations Standard Rules](#)
- The United Nations Convention on Rights of People with Disabilities
- Education for All (UNESCO)

- <http://www.un.org/en/rights/>
- <http://www.european-agency.org/>